

MATERIAŁY MARIANA GOLIASA
(1887-1966)
(III-173)

Marian Michał Golias urodził się 14 sierpnia 1887 r. w Brzeżanach w województwie tarnopolskim jako syn Teofila i Eufemii z Scińskich. W 1907 r. ukończył Gimnazjum w Brzeżanach, poczem podjął studia filozoficzne na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego, które ukończył w 1911 r. W 1916 r. otrzymał świadectwo kwalifikacyjne, uprawniające go do nauczania języków klasycznych, jako przedmiotu głównego i języka polskiego, jako przedmiotu dodatkowego w szkołach średnich z językiem wykładowym polskim.

W 1911 – 1912 r. Marian Golias prowadził lekcje łaciny w żeńskim Gimnazjum ss. Nazaretanek we Lwowie. Od 1916 roku pracował w Gimnazjum III we Lwowie (późniejsze Gimnazjum III im. Stefana Batorego) jako nauczyciel, a od 1929 r. jako profesor gimnazjalny. W latach 1930 – 1931 wykładał język grecki na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Lwowskiego. Podczas II wojny światowej Marian Golias prowadził wykłady z języka łacińskiego na Uniwersytecie we Lwowie w latach 1939 – 1941 i 1944 – 1945. Uczył też w Państwowej Szkole Handlowej z językiem wykładowym polskim, skąd w 1942 roku, nakazem władz niemieckich przeniesiony został do Publicznej Rzemieślniczej Szkoły Zawodowej. Ponadto w latach 1941 – 1944 brał udział w zorganizowanym tajnym nauczaniu.

W 1945 roku Marian Golias został repatriowany wraz z rodziną ze Lwowa do Krakowa.

W 1946 roku decyzją Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu Marian Golias otrzymał stopień magistra filozofii klasycznej. Rok później (w 1946 r.) uzyskał stopień doktora filozofii w zakresie pedagogiki i dydaktyki na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego na podstawie drukowanej w 1933 r. we Lwowie rozprawy pt. *Rola szkoły w organizowaniu pracy domowej ucznia*.

W latach 1948 – 1950 Marian Golias był prorektorem Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Łodzi. W latach 1951 – 1954 pracował jako adiunkt na Uniwersytecie Łódzkim. W 1953 roku został kierownikiem Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych. Tytuł docenta Marian Golias uzyskał w 1955 roku. W latach 1955 – 1956 był prodziekanem Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Łódzkiego, natomiast od 1956 r. objął stanowisko samodzielnego pracownika nauki przy Katedrze Filologii Klasycznej Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Łodzi.

Marian Golias był członkiem kilku towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Filologicznego, Polskiej Akademii Umiejętności, od 1956 roku Łódzkiego Towarzystwa Naukowego.

Za swoją działalność dydaktyczną Marian Golias został dwukrotnie odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi – w 1939 r. i w 1950 r.

Marian Golias był autorem szeregu prac z zakresu historii literatury i gramatyki starożytnej oraz dydaktyki i pedagogiki.

Marian Golias zmarł w Łodzi 27 września 1966 roku.

Materiały Mariana Goliasa o rozmiarze ok. 0,30 m.b. zostały zakupione przez Archiwum PAN od żony, Herminy Goliass w 1968 r. Spuścizna została uporządkowana w 1986 r. przez D. Leśniewską, studentkę Wydziału Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego pod kierunkiem mgr J. Mizikowskiego.

W trakcie porządkowania spuścizny podzielono na 3 grupy: materiały twórczości naukowej, materiały biograficzne i korespondencję.

Grupa I – materiały twórczości naukowej – została podzielona na następujące podgrupy: prace i artykuły, wykłady, referaty i materiały warsztatowe. W ramach pierwszej podgrupy wyodrębniono pod względem tematycznym prace i artykuły dotyczące historii

literatury antycznej, dydaktyki (j.a. 7) oraz z dziedziny materializmu dialektycznego. Druga podgrupa zawiera wykłady oraz notatki do wykładów na temat literatury antycznej oraz metryki starożytnej (j.a. 12). Referat jest związany z dydaktyczną działalnością M. Goliasa. Natomiast nieliczne materiały warsztatowe obejmują m. in. wykresy porównawcze obrazujące właściwości języków indoeuropejskich, autorstwa twórcy spuścizny oraz ilustracje i mapki dotyczące kultury starożytnej Grecji i Rzymu.

W ramach I grupy jednostki ułożono chronologicznie. W przypadku braku daty nadano kolejność alfabetyczną, natomiast fragmenty prac umieszczono na końcu I podgrupy. Należy zaznaczyć. Że wiele notatek autor spuścizny czynił na odwrotnych stronach swoich dawnych notatek do prac materiałów obcych lub wpływającej korespondencji. Porządkując te materiały pozostawiono ostateczny układ nadany przez twórcę spuścizny.

Grupa II – materiały biograficzne, to m.in. dyplomy, nominacje służbowe, powołania na członka towarzystw naukowych, legitymacje służbowe, ankieta personalna, indeks, świadectwa szkolne i uniwersyteckie.

Grupa III – stanowi korespondencja. Została ona podzielona na wychodząca i wpływająca, ułożona alfabetycznie według nazwisk odbiorców i nadawców, oraz zaopatrzona w aneksy.

Spuściznę zamykają druki twórcy spuścizny i druki obce.

Spuścizna Mariana Goliasa została opatrzona sygnaturą III – 173. Liczy 24 jednostek. Do inwentarza dołączono 4 aneksy. W bazie szukajwarchiwach ma nr 287.

Źródła i bibliografia

1. *Materiały Mariana Goliasa*, Archiwum PAN, sygn. III – 173, j. 15 – 16
2. W. Hann, *Bibliographia philologiae classicae et humanisticae polonorum a. 1911 – 1925*, Lwów 1929, p. 281.
3. St. Oświęcimski, *Marian Golias (nekrolog i bibliografia)* [w:] *Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń 1963 – 1970*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 1972, s. 256 – 259.
4. G. Pianko, *Filologia klasyczna w Polsce. Bibliografia za lata 1945 – 1949*, Warszawa 1952, poz. 506.
5. *Sprawozdanie 8 Dyrekcji Wyższego Realnego Gimnazjum im. A. Mickiewicza we Lwowie za rok 1917/1918*, Lwów 1918.

PPRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

Pozycja inwentarza

I. Materiały twórczości naukowej	1 - 14
A. Prace i artykuły	1 – 8
a. z zakresu historii literatury antycznej	1 – 6
b. z zakresu dydaktyki	7
c. z zakresu materializmu dialektycznego	8
B. Wykłady	9 – 12
C. Referat	13
D. Materiały warsztatowe	14
E. Materiały warsztatowe	9 – 11
II. Materiały biograficzne	15 – 20
III. Korespondencja	21 - 22
IV. Załączniki	23 – 24
Aneksy	1-3

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ

A. Prace i artykuły

a. Historia literatury antycznej

1. *Zagadka Bakchantek Eurypidesa*
Praca
1946, rkp., sz., k. 117
2. Cycero, Tytina Lukrecjusz Carus, Tacyt
3 artykuły
B.d., masz., l., k. 20
3. *Polscy homerydzi*
Praca, materiały do porównawcze, plany pracy,
B.d., rkp., l., k. 20
4. *Quintus Ennius*
Artykuł
B.d., rkp., masz., l., k. 19
5. Catullus, Horacy, Sofokles, Tacyt
Interpretacje tekstów literackich, fragmenty artykułów
1946– 1947, b.d., rkp., l., k. 74
6. Powstanie pisma
Fragment prasy
B.d., masz., l., k. 3

b. Dydaktyka

7. *Czy rodzice mogą pomóc dzieciom w nauce szkolnej?*
Elementarna sprawność w posługiwaniu się słownikiem
2 artykuły
1949, b.d., masz., druk., l., k. 6

c. Materializm dialektyczny

8. Materialistyczna interpretacja początków filozofii greckiej (tezy)
Artykuł, fragment
B.d., masz., l., k. 13

B. Wykłady

9. *Historia poezji łacińskiej za czasów Rzeczypospolitej Rzymskiej*
Wykład
1946 – 1947, rkp., masz., l., k. 74
10. Literatura grecka
Wykład, program wykładu
B.d., masz., l., k. 166
11. Literatura rzymska
Wykład, notatki do wykładu, program wykładu

B.d., rkp., l., k. 167

12. Metryka starożytna
Wykład, program wykładu
B.d., rkp., masz., l., k. 27

C. Referat

13. *Rola szkoły w organizowaniu pracy domowej ucznia*,
Referat
b.d., masz., l., k.11

D. Materiały warsztatowe

14. Wykresy obrazujące właściwości języków indoeuropejskich oraz ilustracje i mapki dotyczące kultury antycznej
1939, b.d., rkp. i druk, l., 13

II. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

15. Dokumenty osobiste: legitymacje służbowe, książeczka wojskowa, ankieta personalna, zaświadczenie policyjne, karta ewakuacyjna
1907 – 1945, druk., l., sz., k. 2
16. Świadectwa szkolne z Gimnazjum w Brzeżanach, świadectwa Uniwersyteckie, indeks, legitymacja studencka z Uniwersytetu Lwowskiego
1906 – 1916, rkp., l., sz., k. 71
17. Dyplomy, powołania, nominacje
1929 – 1965, masz. i druk. l., k. 32
18. Świadectwa dotyczące pracy zawodowej oraz ukończenia kursów pedagogicznych.
Podziękowania i nagrody
1912 – 1960, rkp., masz., l., k. 25
19. „*Znaczenie bakchantek*” Eurypidesa w związku z innymi utworami tegoż poety.
Praca egzaminacyjna na kandydata do zawodu nauczycielskiego. Zeszyt II
1913, rkp., sz., k. 66
20. Fotografie osobiste i zbiorowe
1906 – 1950, b.d., l., sztuk 12 (1 fot. wyjęta do zbiorów fotografii).

III. KORESPONDENCJA

21. Instytucje D-Z
Korespondencja wychodząca
1947 – 1965, b.d., masz., l., k. 6, zob. aneks 1.
22. Instytucje D-Z
Korespondencja wpływająca
1947 – 1965, masz., l., k. 20, zob. aneks 2.

IV. ZAŁĄCZNIKI

23. Druki twórcy spuścizny
1934-1939, druk, l., sz., k., zob. aneks 3

24. Druki obce

ANEKS 1

J. 21. Instytucje D-Z

Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin (prof. Hinscher), 1965, l. 1.
Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych w Warszawie, Wydział
Redakcyjno – Wydawniczy, 1947, l. 1.
Zakłady Graficzne, b.d., l. 1.
Uniwersytet Łódzki, Zakład Filologii Klasycznej, 1958, l. 1.
Zakład Narodowy im. Ossolińskich w Krakowie, 1947, l. 1

ANEKS 2

J. 22. Instytucje D-Z

Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin, 1962 – 1965, l. 4.
Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, 1960, l. 1.
Państwowe Wydawnictwo Naukowe w Warszawie, 1962, l. 2.
Polska Akademia Nauk, Oddział w Krakowie, 1957, l. 1.
Stowarzyszenie Autorów, Kompozytorów i Wydawców „ZAIKS”, 1951 –
1952, l. 3.
Uniwersytet Łódzki, 1960, l. 3.
Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich w Krakowie, 1947 –
1948, l. 2.
Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w Łodzi, 1960, l. 1.

ANEKS 3

j. 23 Druki twórcy spuścizny

Hellada. Książka pomocnicza dla uczniów II klasy wydziału klasycznego liceów ogólnokształcących, Lwów 1939
M.G., G. Kowalski, *Luvenus Romanus. Lateinisches Lesebuch für die Gymnasialklasse*, Lwów 1935
Jak uczyć się na pamięć
Na igrzyska do Olimpii „Głosie Robotniczym”
M. G., G. Kowalski, *Puer Romanus. Latinische Lesestücke für die I Klasse der allgemeinbildes Gymnasien*, Lwów 1934
M. G. G. Kowalski, *Puer Romanus. Latinski czytania dla I klasy zagal'noobrazujuszczich gimnazij*, Lwów 1934
M. G. i I. Smereka, *Res publica Romana. Pidručnik do nauki latins'koi mowi dla 4. Klasy zagalnooswitnisch gimnazji*, Lwów 1936.

